

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – grov våldtäkt m.m.

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

AH

Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten SB

Saken

Grov våldtäkt m.m.

Överklagade avgörandet

Hovrätten för Västra Sveriges dom den 26 februari 2016 i mål nr B 1051-16

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer AH för grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken till ett längre fängelsestraff än det av hovrätten utmätta.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om den våldtäkt som AH har begått bör bedömas som grov våldtäkt, i första hand för att fler än en förgripit sig på målsäganden.

Bakgrund

AH är genom hovrättens dom dömd för våldtäkt för att tillsammans med en annan person, medan målsäganden befann sig i en särskilt utsatt situation, bl.a. ha slickat målsäganden i underlivet, tryckt sina fingrar i hennes underliv och mun samt med våld och kraft tryckt in sina könsorgan i hennes underliv.

Åtalet avser grov våldtäkt. Det görs gällande att brottet ska bedömas som grovt bl.a. med hänsyn till att två personer förgripit sig på målsäganden.

Tingsrätten fann att gärningen skulle rubriceras som grov våldtäkt. I denna del har tingsrätten anfört bl.a. följande.

Målsäganden har berättat om att AH påkallat hennes uppmärksamhet flera gånger under bilfärden, bland annat genom att knuffa på henne. När denne insett att hon inte var kontaktbar har han övergått till att tala med MH på ett annat språk. De båda har därefter börjat skratta och inlett de sexuella övergreppen tämligen omgående. Genom det händelseförlopp som härigenom är utrett framgår att AH var medveten om målsägandens tillstånd samt att han agerat tillsammans med MH när övergreppet begicks. De har således agerat tillsammans och i samförstånd i syfte att våldta målsäganden. AH har vidare varit behjälplig när det gäller MHs gärning såtillvida att han hjälpt denne föra målsäganden från framsätet till baksätet i syfte att MH skulle kunna våldta henne.

AH ska således dömas för våldtäkt. AH har genom den gärning han begått visat särskild hänsynslöshet och råhet på det sätt åklagaren angett. Gärningen är därför att anse som grov våldtäkt.

Enligt tingsrätten uppgår straffvärdet för den grova våldtäkten till fängelse i fyra år. AH dömdes också för narkotikabrott och narkotikasmuggling. Tingsrätten bestämde påföljden till fängelse i fyra år och sex månader.

Sedan AH överklagat tingsrättens dom till hovrätten ändrade hovrätten tingsrättens dom på så sätt att AH dömdes för våldtäkt av normalgraden till fängelse i tre år och sex månader. Enligt hovrätten motsvarade våldtäkten ett straffvärde på tre års fängelse.

I fråga om rubricering anförde hovrätten följande.

AH har vid brottet inte utövat sådant våld, hot eller på annat sätt visat sådan särskild hänsynslöshet att brottet på de grunderna ska bedömas som grovt. Den omständighet som i detta fall främst talar för att brottet ska bedömas som grovt är att det var två gärningsmän inblandade. Det var dock när AH stannat bilen som de allvarligaste delarna av övergreppen ägde rum. Målsäganden uppfattade det som att AH då var ensam med henne och att den andre mannen hade lämnat bilen. Den andre mannen deltog alltså just då inte i övergreppet. Inte heller deltog AH när den andre mannen hade samlag med målsäganden. Dock agerade de båda männen – förutom i det inledande skedet – tillsammans när de flyttade målsäganden från framsätet till baksätet i syfte att den andre mannen skulle förgripa sig sexuellt på henne. Gärningsmännens agerande tillsammans är försvårande. Vid en samlad bedömning anser dock hovrätten att gärningsmännen inte har agerat så mycket tillsammans eller hjälpt varandra under själva våldtäkterna på sådant sätt att gärningen är att rubricera som grov. AH ska således dömas för våldtäkt av normalgraden.

Grunderna för mitt överklagande

Om ett våldtäktsbrott är att anse som grovt ska, enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken, dömas för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

En helhetsbedömning av samtliga omständigheter vid varje enskild situation ska göras. För att brottet ska bedömas som grovt krävs att gärningens svårhet vid en samlad bedömning totalt sett motiverar den rubriceringen (prop. 2004/05:45 s. 55 och s. 139 f.).

Rekvisiten ”om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet” infördes i paragrafen den 1 april 2005, då tillämpningsområdet för grov våldtäkt utvidgades något (prop. 2004/05:45 s. 55). Tillägget gjordes i förtydligande syfte; redan i äldre förarbetsuttalanden uttalades att s.k. gruppvåldtäkter många gånger bör bedömas som grova brott (prop. 1983/84:105 s. 52 och prop. 1991/92:35 s. 14). Med hänsyn till att det förhållandet att flera personer angriper ett offer sexuellt utan tvekan är ett synnerligen allvarligt förfarande som regelmässigt innebär att offret upplever inte bara en total hjälplöshet utan också en ytterst stark integritetskränkning, ansåg regeringen att det fanns anledning att lyfta fram och tydligare än i äldre lagstiftning markera att ett sådant tillvägagångssätt särskilt bör beaktas vid bedömningen av om brottet är grovt (prop. 2004/05:45 s. 56).

Av betydelse för bedömningen av huruvida det här aktuella våldtäktsbrottet ska

bedömas som grovt är enligt min uppfattning främst huruvida fler än en förgripit sig på målsäganden eller på annat sätt deltagit i övergreppet.

Uttrycket att ”fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet” innebär, enligt förarbetena, att en våldtäkt som regel ska bedömas som grov dels när offret sammantaget utsatts för flera övergrepp som har utförts av olika personer var för sig och i en följd, dels när fler än en person samtidigt har deltagit i övergreppet. I förarbetena tydliggörs att alla de förfaranden som kan medföra ett medverkansansvar emellertid inte omfattas av uttrycket ”på annat sätt deltagit i övergreppet”, t.ex. att en person hållit vakt när en annan när en annan genomfört en våldtäkt. Fall där offret utsatts för flera övergrepp, men endast ett av övergreppen bestått i samlag eller en därmed jämförlig sexuell handling ska normalt föranleda att den som genomfört samlaget eller den därmed jämförliga sexuella handlingen döms för grov våldtäkt, förutsatt att han eller hon har uppsåt i förhållande till att de är flera som förgriper sig på offret. De andra ska på motsvarande sätt, var och en för sig, bedömas efter sitt handlande och efter det uppsåt som ligger honom eller henne till last. (A. prop. s. 139).

I målet är utrett att målsäganden under det aktuella händelseförloppet utsattes för upprepade övergrepp bestående i flera samlag, därmed jämförliga sexuella handlingar och andra sexuella handlingar av såväl AH som av en annan man. När de bägge gärningsmännen satt i bilen tillsammans med målsäganden tog de henne på bröstet och på kroppen, stack den andre mannen in sina fingrar i målsägandens underliv samt slickade AH målsäganden i underlivet. Redan vid detta tillfälle torde en fullbordad våldtäkt föreligga. Sedan den andre mannen lämnat bilen hade AH ett vaginalt samlag med målsäganden. Sedan de bägge männen hjälpts åt att flytta målsäganden till bilens baksäte och AH lämnat bilen hade en andre mannen ett vaginalt samlag med målsäganden.

Av såväl lagtext som förarbeten framgår tydligt att en våldtäkt där två personer förgripit sig på offret var för sig och i en följd som regel ska bedömas som grov våldtäkt. Något krav på att gärningsmännen ska ha hjälpt varandra eller deltagit i varandras övergrepp ställs inte. Att AH under hela gärningen haft uppsåt också i förhållande till att den andre mannen utsatte målsäganden för upprepade övergrepp råder det ingen tvekan om. Några omständigheter som vid en samlad bedömning skulle föranleda att gärningen, trots att det varit fråga om en s.k. gruppvåldtäkt, inte skulle rubriceras som grov våldtäkt har jag inte kunnat finna. Vid en samlad bedömning av omständigheterna i målet och främst med hänsyn till att fler än en förgripit sig på målsäganden bör den gärning som AH har gjort sig skyldig till bedömas som grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken. Vid en sådan utgång bör påföljden för AH bestämmas till ett längre fängelsestraff än det av hovrätten utmätta.

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar (Peter Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Mål om grov våldtäkt är inte sällsynt förekommande. Sedan 2005 års sexualbrottsreform har Högsta domstolen inte prövat något mål som gäller gränsdragningen mellan våldtäkt av normalgraden och grov våldtäkt. Högsta domstolen har därmed inte heller prövat hur uttrycket ”om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet” ska tolkas och tillämpas.

Enligt uppgift från Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum Göteborg, som inom Åklagarmyndigheten har ett särskilt ansvar för rätts- och metodutvecklingsfrågor när det gäller sexualbrott, brukar domstolarna döma för grov våldtäkt när den omständigheten föreligger att fler än en person förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet. Att viss osäkerhet uppenbarligen tycks råda i rättstillämpningen beträffande hur rekvisitet ska tolkas och tillämpas illustreras dock av att hovrätten och tingsrätten i detta fall, och på samma underlag, har kommit till skilda slutsatser i frågan om hur brottet ska rubriceras. Hovrätten synes ha uppfattat lagtexten och dess förarbeten så att det krävs att gärningsmännen har agerat tillsammans och hjälpt varandra för att gärningen ska kunna bedömas som grov våldtäkt. Klargörande uttalanden av Högsta domstolen i denna fråga erfordras därför.

Jag vill också tillägga att sexualbrottslagstiftningen under de senaste åren utvärderats och setts över av flera utredningar samt genomgått stora förändringar (se bl.a. SOU 1995:60, 2001:14 och 2010:71 samt prop. 1997/98:55, 2004/05:45 och 2012/13:111). För närvarande har 2014 års Sexualbrottskommitté i uppdrag att bl.a. göra en översyn av våldtäktsbrottet och ta ställning till om straffet för de mest allvarliga fallen av våldtäkt och våldtäkt mot barn bör skärpas samt lämna förslag till behövliga författningsändringar (Dir. 2014:12 och 2015:5). För att övervägandena om sexualbrottslagstiftningens utformning ska kunna grundas på en uppfattning om det faktiska rättsläget är det av vikt att lagen tillämpas på ett sätt som överensstämmer med lagens intentioner. Uttalanden av Högsta domstolen när det gäller tolkningen av sexualbrottslagstiftningen är även av detta skäl av stor betydelse.

Sammanfattningsvis skulle en prövning av överklagandet vara av vikt för ledning av rättstillämpningen.

Jag delar hovrättens bedömning när det gäller vad som är utrett i målet. Prövningstillståndet kan därför begränsas till att avse hur brottet, utifrån vad hovrätten har funnit utrett, ska bedömas samt vilken påföljd som bör ådömas den tilltalade.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift samt mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Anders Perklev

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Göteborg
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-72129-15)
Kammaråklagaren Jon Lindahl
Advokaten William Kjellberg, Advokatfirman Grönvall HB, Box 10248, 434
23 Kungsbacka